

Ndop: serene koningsbeelden van de Kuba

De Kuba hebben in de loop der eeuwen een klein aantal indrukwekkende beelden voortgebracht, die door hen Ndop werden genoemd. Deze beelden worden tegenwoordig tot de top van de Afrikaanse kunst gerekend. Ze bevinden zich voornamelijk in musea. Het Brooklyn Museum in New York heeft een exemplaar, het British Museum in Londen bezit er drie en het AfricaMuseum in Tervuren is eigenaar van twee eeuwenoude Ndop-beelden.

Ndop (beeld) van koning Shyaam aMbul aNgoong

Tussen 1625 en 1900 was het koninkrijk Kuba een belangrijke macht in Kasai, een provincie in het centraal-zuiden van de Democratische Republiek Congo (DRC). Dit koninkrijk was een federatie van naar schatting tussen de twaalf en negentien groepen. De koning aan het hoofd van deze federatie kwam voort uit de grootste en dominante bevolkingsgroep, de Bushoong. Deze absolute heerser (nyim) bewoonde een paleis in de hoofdstad Nshyeeng (Nsheng of Musenge).

Geïdealiseerd beeld van de koning

Van deze Bushoong-vorsten werd een geïdealiseerd en gestileerd beeld gemaakt volgens vaste regels en met telkens terugkerende kenmerken. De beelden tonen geen exacte gelijkheid met de koning, maar trachten de ideale vorst te verbeelden. Alle Ndop-beelden zijn dan ook in grote trekken vergelijkbaar en meestal tussen de 50 en 55 cm hoog. Ze zijn gesneden uit een harde houtsoort, vermoedelijk steeds van de *Crossopterix febrifuga*. Dit hout is goed bestand tegen de invloeden van het klimaat en tegen insecten. De beelden werden regelmatig ingewreven met het rode poeder van Afrikaans sandelhout (*Baphia nitida*) en palmolie.

De beelden tonen de vorst in kleermakerszit – redelijk uitzonderlijk voor

Ndop (beeld) van koning Shyaam aMbul aNgoong met als ibol (persoonlijk symbool) een bordspel. DRC, laat 18e eeuw, h 55 cm.

©Trustees of the British Museum

Afrika – op een versierde sokkel. Het hoofd is te groot in verhouding tot het lichaam. De ogen zijn gesloten. Het personage draagt diverse koningsregalia, zoals twee riemen met kaurischelpen rond zijn middel, twee schouderingen en een hoofdtooi die uit een rond hoedje met een vizierachtige verlenging bestaat. Het kapsel is aan de zijkanten opgeschoren. In de linkerhand houdt hij een kort zwaard waarvan de knop naar de toeschouwer is gericht.

Onderscheid

De Ndop van elke individuele koning onderscheidt zich alleen door het persoonlijke symbool (ibol) aan de voorkant van de figuur, zoals een trom, aambeeld, vliegenkwast of bordspel. De ibol van

koning Miko mi-Mbul (afb xx) is een individu met een overdreven groot hoofd. De traditie overlevering wil dat het om de weergave gaat van een knappe slavin waarop de vorst zijn zinnen had gezet. Slavinnen konden echter nooit in de koninklijke harem worden opgenomen, maar Miko mi-Mbul verbrak die regel en trouwde tóch met de slavin. Een wel erg romantische uitleg, die met een korreltje zout moet worden genomen.

Feitelijk gebruik

De meningen verschillen over het feitelijke gebruik van de beelden. De meeste

bronnen beweren dat de beelden al tijdens het bewind van elke nyim werden gesneden en tijdens de afwezigheid dienden als ‘dubbelganger’ van de koning.

De beelden werden bewaard in het vrouwenhuis (de koninklijke harem). Bij afwezigheid van de vorst zalfden, streelden en liefkoosden de echtgenotes het beeld.

Aan het beeld werd de macht om vruchtbaarheid te schenken toegekend en het werd naast een barende echtgenote van de koning gezet om zo verzekerd te zijn van een veilige bevalling.

Als de heersende vorst stervende was, werd zijn Ndop naast zijn bed geplaatst om zijn ziel en levenskracht over te kunnen nemen. De Ndop werd nadien naast de opvolger gezet om hem gedurende een periode van afzondering en onderricht te doordringen van de levenskracht van zijn gestorven voorganger.

Andere bronnen stellen dat de Ndop pas ná de dood van de nyim werd gesneden en bedoeld was om de ziel van de overleden koning te omhullen. Het zouden in de eerste plaats herdenkingsfiguren voor de weduwen van de vorst zijn geweest.

Blijvende functie

Het beeld werd gebruikt om dorpsbewoners op de macht van de koning

Ndop (beeld) van koning MboPelyeeng aNce met als ibol (persoonlijk symbool) een zak versierd met kaurischelpen.

DRC, eerste helft 19e eeuw, h 55 cm.

©Trustees of the British Museum

De Vlaamse etnoloog-antropoloog Frans Olbrecht deed als een van de eersten onderzoek naar de ndop-beelden van de Kuba. Hier gefotografeerd met drie Dan-'slangenmeisjes' in Man, Ivoorkust, in 1938

te wijzen en om de nieuwe nyim in de gemeenschap te verwelkomen. Men bewaarde

de Ndop samen met andere koninklijke objecten en tijdens belangrijke ceremonies werd deze opgevoerd samen met de koninklijke trommels.

Gering aantal

Over het exacte aantal authentieke Ndop-beelden werd en wordt door deskundigen getwist. De Belg Frans Olbrecht (1899-1958) was onder meer befaamd als etnoloog-antropoloog, verzamelaar en organisator van etnografische tentoonstellingen. Hij telde in 1937 zeventien oorspronkelijke Ndop-beelden, waarvan hij er negen aan evenveel verschillende

Ndop (beeld) van koning Miko miMbul met als ibol (persoonlijk symbool) een slavin. DRC, eerste helft 19e eeuw, h 55 cm.

Foto AfricaMuseum Tervuren

Hoofdtooi; een rondhoedje met vierzijdige verlenging

'Oversized' hoofd, gezicht met een rustige, zachte uitdrukking

Amandelvormige, ogen gesloten

Volle, ontspannen lippen

Ronde halsring (koperlegering)

Twee schouderringen

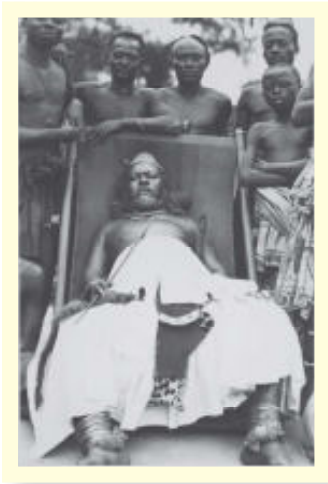
Riemen met maximaal vier rijen kaurieschelpen

Kort ceremonieel mes (*ikul*) met handvat in linkerhand

Kleermakerszit, rechterhand op een been

Ibol, persoonlijk symbool van het koningschap

Verhoging; versierd, vierkant platform

Op deze ansichtkaart is de verlamde Kuba-koning Kot Mabiinc afgebeeld. Hij regeerde van 1919 tot 1939.

vorsten toewees. Sommige van zijn bevindingen zijn later weer betwist.

Niet door Joseph Cornet (1927-2010), schrijver van het standaardwerk *Kunst in zwart Afrika* (1972), die diverse Ndop-beelden grondig onderzocht. Hij nam aan dat ze allemaal authentiek waren, iets waar Jan Vasina (1929-2017), internationaal autoriteit op het gebied van Centraal Afrika, het niet volledig mee eens was. Hij meende dat sommige Ndop-beelden kopieën zijn, gemaakt in de jaren twintig en dertig van de vorige eeuw. Vast staat evenwel dat er vanaf de jaren veertig door Kuba-beeldhouwers tal van koningsbeelden zijn nagemaakt ten behoeve van de verkoop in de westerse wereld.

Ndop (beeld van koning Mishe miShyaang maMbul met ibol (als persoonlijk symbool) een drum met een afgehakte hand. DRC, ca. 1760-1780, h 49,5 cm. Foto Brooklyn Museum New York

Volgens sommige deskundigen werd vanaf 1650, ten tijde van nyim Shyaam a-Mbul a-Ngoong – die het maken van Ndop-beelden introduceerde – één beeld per koning gemaakt. Deze traditie zou zeker tot 1886 zijn blijven bestaan.

Andere kenners vermoeden dat het vervaardigen van de Ndop niet is begonnen vóór het koningschap van Mbopeyeeng a-Ntshey, die van 1760 tot 1780 regeerde. Maar volgens de eerdergenoemde Joseph Cornet is de oudste sculptuur die met de voorstelling van Misha mi-Shyaang maMbul, die in het begin van de 18de eeuw regeerde. Het laatst gesneden beeld zou dat van Mbopey Mabiintsh Kyeen (1939-1969) zijn.

Bronnen

- Arnold, R.D. (z.j.). *Portrait of King Mishe miShyaang maMbul* (Kuba people). Geraadpleegd maart 2019, <https://www.khanacademy.org/humanities/ap-art-history/africa-ap/a/ndop-portrait-of-king-mishe-mishyaang-mambul>
- Binkley, D. (2019). *Ndop beeld van koning Kot-A-Ntshey*. In: Volper, J. (red.) *Weergaloze kunst*. Bruxelles: BAI Publishers
- Burssens, H. (1995). *Ndop, koninklijk beeld*. In: Verswijver, G. e.a. *Schatten uit het Afrika*. Museum Tervuren. Tervuren: Koninklijk Museum voor Midden-Afrika
- Cosgrove, A. (2019). *Ndop (Royal Ancestor Figure)*. Geraadpleegd maart 2019, <https://www.imodara.com/discover/dr-congo-kuba-ndop-royal-ancestor-figure/>
- Meyer, L. (2001). *Kunst uit zwart Afrika*. Kerkdriel: Librero